D·N
13/3 1948

Sköld, Undén, Ehrensvärd

För några dagar sedan skrev statsrådet Sköld att "var och en som haft någon beröring med strategiskt tänkande" har klart för sig att maktkampen mellan väster och öster främst gäller Medelhavsområdet och att ett stormaktskrig därför kan väntas bli förlagt till denna del av Europa. Svenska läge vore därför "i dag mindre riskfyllt än under förra kriget". Det var samme hr Sköld som ett år före ockupationen av Danmark och Norge förklarade blixtkrig och landsättningar av trupper över havet osannolika och som år 1940 anbefallit ett nordiskt förbund med motiveringen att om ett sådant bildades "ett angrepp mot Jylland sydgrāns måste fullföljas till Petsamo".

Alla strateger är inte av hr Skölds mening. Snarare torde man kunna säga att ingen är det. Senast har general Ehrensvärd, nyss utnämnd till chef för armén, gjort uttalanden som visar hans oro för Sveriges indragande i ett eventuellt stormaktskrig. Hr Ehrensvärd uttrycker sig icke med samma bestämdhet som hr Sköld, men hela hans anförande utgår från uppfattningen att våra utsikter att få stanna utanför i ett tredje världskrig är ytterligt små.

"Numera torde det icke finnas någon som på allvar vågar hävda att om kriget kommer det skulle kunna lyckas att hålla operationerna utanför vårt land," Denna asta kan betyda två saker: dels det självklara att en attack mot Sverige betyder operationer inom svenskt område (hur skulle eljest en attack gå till?), dels att ett allmänt krig utlöser stridshandlingar även på svensk mark: det får förutsättas att general Ehrensvärd avser både det ena och det andra. Den regering som gjort hr Ehrensvärd till armécef kan inte gärna anse att hna — till skillnad från hr Sköld — saknar "beröring med strategiskt tänkande". För övrigt behövs anmärkligen inte någon speciell militär sakkunskap för att inse att vår risk att på ett eller annat sätt komma med i ett stormaktskrig är överväldigande. Men det är värdefullt att få klarlagt att en av våra främsta militärer underkänner den argumentering som hittills varit isoleringsideologins främsta stöd.

Utrikesministern har också uttalat sig. Som vanligt kommer han något sent; han uttrycker de vaga allmänföreställningar som händelserna håller på att vederlägga och som mindre diplomatiska debattörer redan avfört som oklara eller meningslösa. Först tänkte han sig under lång tid att Sverige skulle bilda en brygga mellan maktgrupperna — ett slags geografiskt inspirerad ordlek, som var populär några månader efter krigets slut. Sedan betonade han vår absoluta brist på engagemang; vi stode lika främmande gentemot USA och Ryssland ("borgerlig storkapitalism" och "kommunism", för att ordagrant citera ett av de Undénska försöken att tävla med Talleyrand). Slutligen tog han i riksdagen den 4 februari avstånd från denna den ideologiska neutralitetens linje, men gick utan motivering emot varje form av samverkan.

På den ståndpunkten står han fortfarande. Det förvånade är att han anser det rimligt att hävda den utan att diskutera den. Han säger blott att vägran att ansluta till en blockbildning är dikterad "av ajärvbevarelsedrift", att man med en annan kurs måste befara "att vårt land bleve ett storpolitiskt orocentrum", att vår hållning är "inte föranledd av fruktan, den är enkelt sunt förnuft". Så enkelt är det. Inför yttranden som dessa får ordet banalitet en ny friskhet; trenderna framstår nästan som originella och självständiga inlägg. Är det verkligen i sådana sentenser hr Undén tänker; måste inte även hans ivrigaste anhängare bli oroade över att Sveriges utrikesminister antingen leder ay dyllika "överväganden" eller anser att satser av sådan tomhet skall vara tillräckliga för folkets utrikespolitiska upplysning? Som vanligt gav hr Undén också uttryck åt sin irritation mot pressen — det är en yrkessjukdom hos utrikesministrar, som han full offre för strax efter tillträdandet av sin post. Utrikesledningen ideal är alltid: att med ett uttryck av djup inslikt göra uttalanden som förenar oklarhet och platthet och att därefter applåderas av en enhällig riksdag och en enhällig press. Man märker att hr Undén inför den nu förda realdebatten ängsligt och sedesamt sveper kring sig kejsarens nya kläder.

I intet av de berörda inläggen görs ett försök att ställa problemet. Låt oss försöka att än en gång göra det. En samverkan, vars minimum är en garanti från västmakterna om hjälp vid angrepp, bör avskräcka Ryssland från att angrepp mot Sverige respektive Norden. Detta dels därför att utsikterna att försvara vårt territorium ökas, dels och framför allt därför att västmakternas sorger på lång sikt är viss och att detta inses av Ryssland. Denna samverkan innebär alltså en väg till fred, icke en uppmarsch till krig. Vidare: existensen av en sådan samverkan ökar icke risken att indras i ett krig, dels därför att denna risk ändå är övervältigande. däreet ett nytt världskrig uthyter, dels därför att en allmän samverkan minskar riskerna för ett allmänt krig. För världen, lika väl som för Sverige, är en sådan samverkan vägen till fred, ty den klargör de fredsälskande staternas sammanhållning och överlägsenhet.

Det skäl mot en samverkan som framföres som avgörande är att det svenska folket ställer sig avvisande till denna tanke. Den motiveringen bygger, såsom lätt inses, på en gliding i tankegången. Svenska folket önskar en krigsförhindrande politik, den saken är klar. Nu säger isoleringspolitikens anhängare: En samverkan medför krigsrisk, alltså är svenska folket mot den. Därmed utgår man från vad som skulle bevisas. Vad det gäller att diskutera är just om samverkan är ägnad att trygga freden eller tvärtom — utifrån en sådan debatt, men icke eljest, har den allmänna opinionen möjlighet att ta ställning. Att man åberopar sig på denna okända och ännu icke genom en omfattande vealdebatt uppfästa opinion — i stället för att diskutera saken — är det bästa beviset på att argumenten tryter.

Rimliga grundransoner av bensin lovade

folkhushållningsministern när han för ett par veckor sedan i radio tillkännagav den nya given för bilrestriktionerna. Man kan inte säga att den ransoneringsplan som nu nått offentligheten och vars riktighet inte bestritts av de närmast intierade myndigheterna motsvarar denna beskrivning. De mönster som ställs i utsikt för den icke yrkesmässiga trafiken räcker till en mils landsvägskörning per dag, vilket innebär att bilisten får dagligt milighet att uträtta ett ärende på högst en halv mils avstånd från bostaden. På landsbygden är det emellertid ingalunda ovanligt att vägen till kyrka, kommunalhus, handelsbod eller postkontor ligger en mil eller mer hemifrån. Inom tätorter, där trafikförhållandena ovillkorligen medför större bensinförbrukning per vägenhet, räcker den föreslagna ransonen inte ens till en mil på dygnet. Det är uppenbart att så små ransoner ej endast utesluter lyxtrafik, utan också är för knappa för den icke yrkesmässiga nyttokörning som flertalet bilar används till. Denna snålhet blir ännu mer olaglig när ransoneringen sätts i kraft just vid den årstid då den största trafikfrekvensen normalt sätter in och bilisterna följaktligen inte kan börja säsongen med sparda ransoner från de mera stilla månaderna.

Annu är det tid för regeringen att ta närmare del av motororganisationernas erfarenheter innan den binder sig för en ransoneringsplan som praktiskt taget stryper bilismen. Det finns två möjligheter att komma fram till en mera skälig fördelning. Den ena är att räkna med den bensinbesparing i yrkestrafiken som den kraftigt höjda skatten bör medföra och som kan ta sig uttryck i en måttlig begränsning av ransonerna även för denna trafikantgrupp. Den andra är att öka bensinimporten från mjukvalutaområden med några procent. För den sistnämnda lösningen talar särskilt behovet att hålla ett så stort beredskapslager som möjligt av drivmedel. Eftersom bensin har begränsad lagringstid, innebär det att man måste hålla uppe tillräcklig omsättning av flytande bränsle under den tid som går före en eventuell ny sparrning av tillförseln. Härvid får man komma ihåg att särskilt efter den senaste krigsvintern voltiska förbrukningen för bensinimport basra är en liten del av samma beningsmängden. Försäljningen inom landet, Stat men icke annat framträder angelägenheten att så långt det är möjligt förbegripa tillkomsten av en svart marknad. Alltför långa grundransoner i förening med nästan obegränsad förbrukning i den yrkesmässiga trafiken har spräckt bensinransoneringen i flera länder. Det vore vilbetänkt att ge den svenska ransonering som nu skall sättas i gång nästan tre år efter krigets slut ett för systemets hållbarhet mera lovande utgångsläge.

I torsdagens föredrag sade statsministern

enligt stenografiskt referat bl. a. att Dagens Nyheter jämte andra tidningar skulle ha använt samma uttryck om regeringens skatteförslag förra våren som om den kommunistiska kuppen i Tjeckoslovakien för ett par veckor sedan. Sålunda skulle i båda fallen ha talats om "den röda diktaturen". Statsministern ville tydligen genom detta påstående hävda att de borgerligas kritik av den nya tjeckiska regimen icke borde tas alltför allvarligt. Prästerskapet är emellertid felaktigt. Vill hr Erlander söka visa att han hade rätt eller åtminstone att han varit i god tro, eller vill han erkänna att han talat osanning? Med tystnad bor de han inte kunna svara.

PRESSGRANNAR

Gravskändare har härjat i vårt land och just blivit avslöjade, det var en ruskig historia. Men lika ruskigt är det när en väldsregim först driver människor i döden för att sedan exploatera de mördades popularitet hos folket genom statsbegravningar och statsmonument vid graven. Gravskändning är ruskigt, likplundring är icke mindre ruskigt, säger Arbetaren.

Massryck skall begravas på tjeckiska statens bekostnad. Man kan tänka sig de efterlevandes tacksamhet! Familjen skall icke ens få begrava maken och fadern i fri värdighet och frihet i fred, icke ens två båren stansar den politiska särgårdsgrävaren, den döde får ej ens efter döden tillhöra familjen, han tillhör staten. Staten ligger beslag på liket. Den bolsjevikiske propagandaministern stjäl hort kroppen för att låta den tjäna som skylande. Massryks minne skall exploateras av bolsjevismen för diktaturen. Man kan inte en liknande förnäm att i fred begrava den "självmördade". Den bolsjevikiska diktaturen skall officiellt överta begrävandet. Även detta kan ge politisk profit.

"Styckarna vid båren" är en rubrik i *Ny Dag* (ö).

Den strikspolitiska debatten i danska riksdagen blev en repetition, en ganska seg repetition, enligt tidningen Information. "Det var en ganska tamdjup udvandet Gentagelse af de Ting, Folk har kunnet læse i deres Aviser i de sidste Maaneder, og ingen vil kunne paastaa, at der fra Christiansborg også inspirerende Betragtninger, som Pressen i den folkelige Vækkelses Tjeneste kan bringe videre".

Men saadan er det altsaa. Traditionen fra dengang Formanden for Sognerådsforeningerne var Formand for det udenrigspolitiske Nævn er ubrudt. Der gjorde ikke at være andet at gøre, end at tage Tingene til Efterretning.

Hvis man ser bort fra Kommunisterne, vore hjemlige Isolationister, og fra Betænkelighederne ved at komme med Ved. Der kan spores Nuancer i Truvet, fra Udenrigsministerens afmalede Balletstrin til Ole Bjørn Kraft's mere takthårde Trampen, fra Knud Kristensens smaa Spark i Bagen paa Socialdemokratiet til Jørgen Jørgensens stiltiende Samstemmighed. Men Resultatet er den samme. Naar man tænker paa, hvorledes Parolen for blot nogle Uger siden var en lignelat alvorgrende Besværgelse i baade vestlig og sesig Retning, ingen Blokdannelse her, Neutralitet for alle Pengene, saa skal der ikke ske saa meget mere, for Danmark er parat til at gaa ind i det videstgaaende Samarbejde med de vesteuropæiske Nationer. De med Øst vendte Bemærkninger var meget adresseret til den kommunistiske Lokaldresse heller ikke neutrale.

Østenstormen har ulmodstaaeligt blæst mange forskelligartede Folk i samme Retning. Der var ikke meget tilbage af den blok-fri Linie i dansk Udenrigspolitik i Gaar.

Det Alterseje, Aksel Larsen opstillede i sine Udtalelser baade om Marshall-Plan og Czekoslovakiet, var næsten forblændende slejt præsenteret. Hos Tilhørerne efterlod det i Grunden kun et psykologisk Problem: om Manden selv troede paa, hvad han sagde. Men synes dansk Udenrigspolitik saaledes i Drift mod en vestlig Alliance, saa kommer den ikke i Havn der blot ved at drive for Østen vinden. Det er en saa udgrønne Nyhed i dansk Diplomati, en i Mennesketidens saa uprøvet Politik, at den kræver omhyggelig Undersøgelse, saglig Afvejen af alle Muligheder, koncis Tænkning, skrø Informationer, Semsejl med Militærpolitiken, Prøvelse af Folkevilje og Folkeevne bagved Folkets Stemning. Og det var ved at forsømme denne Drøftelse, ved blot at klare sig med Dagens Gerlokbalfærsej, ikke meget forskellige fra Konversationen paa Sporvognsperronen eller Bemærkninger ved en Damefrokost, at Gaarsdagens Udenrigsdebat i Danmarks Rigsdag blev saa dilettantisk, som den blev.

Det dår kånner vi til.

Det är knappast troligt att man lyckas bryta publikrandens från ungefär-sådet Set Persssons rotel till någon annans, förklarar Aftontidningen (ö):

Tekniskt sätter ingat hinder ett ärende av vist slag överflyttas från ett borgarråd till ett annat, det har hänt förr. Men om det kommer att ske i det här fallet är annu oskärt. Frågan kommer att behandlas kanske redan i nästa vecka och då får väl skälen och motskälen bytas. Det framhålles emellertid att man väntanut överdriver förorna i detta fall. Dels finns ingen anledning att misstänka polismakten för opålitlighet och dels har polisnämnden förfärligt litet inflytande. Den har ingenting med nattvärningen att göra och över huvud taget är det Överstāthållarnbetet som har hand om polisväsendet och inte polisväsendet över huvud taget. De båda högremännen anses därför skjuta med litet för grovt artillleri i tomma luften.

Utgången beror på socialdemokraterna. Det är ordinkbart att folkpartiet skulle stödja det så anställliga systemet med polisförmāna hos ett kommunistiskt borgarråd — en typisk Z. Höglundsk frivolitet.

Kan man nu vänta att det blir slut på kommunistkurtisen? frågar Svenska Landsbygden (bp):

Beteckande är emellertid att när exempelvis det socialdemokratiska ungdomsförbundets styrelse utfärdar ett slags krigsförklaring mot kommunisterna, så proklamerar den samtidigt kamp med de borgerliga, vilka påstås driva "betsagligen" mot socialdemokratin. "För arbetarrörelsen är det helt enkelt ett livsintresse", heter det vidare, "att förhindra de borgerliga från att återvinna den positionen makten i landet." För en förutsiktigt tänkande förefaller det annars som om denna från borgerligt håll skulle vara minimal i jämförelse med kommunistfaran.

Lika orimligt är det när socialdemokratiska deklarerar att det är de som ingår det verkliga skyddet för demokratin gentemot kommunisterna och deras antidemokratiska strävanden.

Vilket skydd har socialdemokraterna utgjort för demokratins bevarande i exempelvis Rumänien, Ungern och Tjeckoslovakien?

De socialdemokratiska partierna har gjort sitt i två delar. Den ena delen har i det kritiska ögonblicket gjort gemensam sak med kommunisterna medan den andra delen undertrycktes tillsammans med de borgerliga. Som det nu ser ut i världen är det de borgerliga partierna som utgör demokratins, folkstyrets, enda fullt säkra stöd.

Det är uppenbart att ett socialdemokratiskt parti med absolut majoritet i riksdagen och med regeringsmakten helt i sin hand icke inger önskvärt förtroende i det kritiska skede som nu har inletts.

OFFICIELLT

återfinnes i dag på sidan tio.

BONNIERS VÅRNYHETER

Till de större vårnyheterna på Albert Bonniers förlag hör Karin Boyes "Samlade skrifter" och "Hesse Z:a samlade". Karin Boye-utgåvan, som är redigerad och kommenterad av fil. dr Margit Abenius, kommer att omfatta 11 volymer, varav fyra redan i vår. "Hesse Z:a samlade" har redigerats av Märta Tjerneld och Erik Zetterström. Upplagan omfattar 12 volymer, och fyra volymer under våravsnoppen.

"Det andra världskrigets historia" är ett verk som utkommer i samtliga nordiska länder. Svensk redaktör är fil. lic. Åke Thulstrup. Verket utkommer till en början i 30 häften.

En rikt illustrerad monografi över "Nils Kreuger" har utgivits av Kjell Strömberg. Tonvikten är lagd vid 80-talet och det tidiga 90-talet.

Av Gustav Sandgren utkommer en samling med titeln "Det var en gammal dag". Maria Rying debuterar som prosaist med novellsamlingen "Blindskrift" och Karl-Axel Hägglund med noveilsamlingen "Segrar och skymningar".

I "Pamphecierien" utkommer Albert Camus "Pesten", vidare William Faulkners nyöversättaruan "Medan jag låg och dog" (As I Lay Dying), Maria Lo Harfouin, "Det svarta seglet", en skildring av en ung flickas utveckling och självbefrielsekamp, en liten roman av Vercors, "Mörkrets vapen", som handlar om anpassningsproblemen efter kriget, samt den allegoriska romanen "Tatarstråken" av Dino Buzzati. För första gången utges i serien en lyrikvolym: "19 moderna franska poeter", valda och tolkade av Erik Lindegren och Einar Lundgren, samt en översättningslitteraturen i övrigt märks en ny bok av Louis Bromfield, "Kolorado", "En sådan natt" av Anthony Quayle är en äventyrsroman med kriget som bakgrund. Vidare kommer en samling humoreser valda av Damon Runyon, skillmorsnamn "Toppar tar en tripp" av Thorne Smith och en ny Wodehouse med titeln "Fullmånen".

"Levande svensk dikt" i urval av Sten Selander skall utkomma i ny utökad upplaga. Martha Larsson utger sin andra diktsamling. "Vår fjädervikt är oerhört". Av Ivar Lo-Johansson utkommer diktsamlingen "Dina hårders eko". Debutanter är Ingemar Andersson med samlingen "Vattendjup", Gunnlög Billow-Hübe med "Vind och vila" och Elsa Ringren med "Syrenernas nedersläg". Vidare utkommer samlingsvolymen "Ny lyrik 1948", redigerad av Erik Lindegren.

Eyvind Johnson har gjort en dramatisering av sin roman "Strändernas svall", och av Ingmar Bergman har utkommit "Moralitet" — tre pjäser.

Av Tor Andræ har postumt utgivits en samling "Essäer". Av Sven Stolpe utkommer en samling porträtt av nordiska kulturpersonligheter med titeln "Anglar och demoner", och av Ingemar Hedenius utkommer essäsamlingen "Tro och vetande". I augusti 50 och debuterar Lars-Gunnar Bodin med "Ur ensamhetens tid". Av Sigfrid Siwertz utkommer en samling tidigare publicerade uppsatser om författare och författarskap under titeln "Bokens värld". Av Ivar Lo-Johansson utkommer "Människor och myror". Av Ragnar Thoursie utkommer "Den svarta fågeln", en roman om en ung flickas utveckling och självbefrielsekamp, en liten roman av Vercors, "Mörkrets vapen", som handlar om anpassningsproblemen efter kriget, samt den allegoriska romanen "Tatarstråken" av Dino Buzzati. För första gången utges i serien en lyrikvolym: "19 moderna franska poeter", valda och tolkade av Erik Lindegren och Einar Lundgren. Av en översättningslitteraturen i övrigt märks en ny bok av Louis Bromfield, "Kolorado". "En sådan natt" av Anthony Quayle är en äventyrsroman med kriget som bakgrund. Vidare kommer en samling humoreser valda av Damon Runyon, skillmorsnamn "Toppar tar en tripp" av Thorne Smith och en ny Wodehouse med titeln "Fullmånen".

"Levande svensk dikt" i urval av Sten Selander skall utkomma i ny utökad upplaga. Martha Larsson utger sin andra diktsamling. "Vår fjädervikt är oerhört". Av Ivar Lo-Johansson utkommer diktsamlingen "Dina hårders eko". Debutanter är Ingemar Andersson med samlingen "Vattendjup", Gunnlög Billow-Hübe med "Vind och vila" och Elsa Ringren med "Syrenernas nedersläg". Vidare utkommer samlingsvolymen "Ny lyrik 1948", redigerad av Erik Lindegren.

"Vår tids medicin" kommer "Allergiska sjukdomar" av överläkare Hagvin Malmros och "Mag- och tarmkanalens sjukdomar" av professor Nanna Svartz.

Ellen Rydelius utger en aktuell omarbetning av "Rom på 8 dagar", och av L. H. Ottosson—Pierre Backman kommer en turistandbok om London med titeln "Här är London". Av L. Bachner utkommer "Dynamiek sång".

Var står Sveriges författare?

Av VILHELM MOBERG

I ETT FRITT, demokratiskt land tillhör författarna de opinionsbildande krafterna. Deras ställning till frågor om demokrati eller diktatur, fria eller statsdirigerade människor, är alltså icke någon för medborgarna i gemen ovidkommande eller likgiltig angelägenhet.

I Dagens Nyheter den 9/3 efterlyste Eyvind Johnson från Schweiz Sveriges författarföreknings ställning till händelserna i Tjeckoslovakien, där utrenaningar ur författarnas organisation nu förbereds av den nya diktaturregimen: någon svensk författarreaktion har icke avhörts. Orsaken till denna passivitet hos de svenska författarnas organisation skall här redan belysas. I belysning av vad som tilldragit sig utanför våra gränser den senaste tiden är de av stort allmänt intresse.

Sveriges författarförening är självklart en politiskt neutral sammanslutning, där varje medlem är fullt försäkrad full politisk åsiktsfrihet. Någon utesulning av medlemmar på grund av deras politiska hemvist har aldrig förekommit eller ifrågasatts inom föreningen, och jag hoppas livligt att några förslag om ändringar i denna praxis aldrig skall behöva diskuteras där. Och initiativ till utrenaningar kan ju endast komma från dem som med beundran följer de lyckade renlighetsåtgärder som då och då företas av sovjetryska författarföreningen.

En helt annan sak är att organisationen icke kan förhålla sig neutral när den politiska utvecklingen hotar medlemmarnas rättigheter och intressen — de rättigheter och intressen som den enligt stadgarnas första paragraf är skyldig att bevaka. Till dessa intressen hör ju främst yttrandefriheten, ordets frihet. När t. ex. författarnas rätt att i frihet skriva sina böcker hotas av en diktaturregim kan deras förening naturligtvis icke förhålla sig oberört. Att så passiv när det gäller de egna livsangelägenheterna inbjuder en naturlitet till dödg, vilket också föreningens tidigare ledning klart insett. När det från ordet genom tryckfrihet från Hitlers rike utsattes för ett starkt hot och Sveriges regering hösten 1940 förberedde den bekanta censurlagen, så anordnade Sveriges författarförening ett protestmöte på Konserthuset i Stockholm, där bl. a. Torsten Fogelqvist och Ludvig Nordström framträdde som talare. Detta möte är en minnesvärd ljusglimt från mörkläggningens tid, och om nödvändigheten av dess anordnande uppade det ej inga meningsskiljaktigheter inom föreningen.

Även Författarföreningens nuvarande styrelse har frångått den politiska neutraliteten; en kommitté har tillsatts med särskild arbetsuppgift att bekämpa Francodiktaturen i Spanien, och styrelsen representeras i denna kommitté av en medlem. Så längt är det gott och väl. Men varje människa som icke helt och hållet förlorat sina högtryp om en hederlig sekvent hållning måste häpet fråga sig: Varför skall kampkommittens objekt inskränkas till Franco och Spanien — varför får den icke utsträcka sin verksamhet till övriga diktaturregimer i Europa?

Och här är vi framme vid problemets kärnpunkt. Här reser sig det stora VARFÖR!

Den 7 november 1947 — den ryska bolsjevikrevolutionens 30-årsdag — hyllningsadress till Sovjetregimen, undertecknad av 31 svenska författare. Senare anslöt sig tyvärr (vad vi nu namn.) Vad adressen innehöll är kanske mindre anmärkningsvärt än vad den icke innehöll. Den innehöll icke skymten av ett avståndstagande från den uppfattning om diktens frihet och om mänsklig och konstnärlig frihet över huvud som tillräckligt tydligt uttryckt sig i Sovjetregimens — ja, vilket ord — men handlingar. Att märka är alltså: Adressen tog icke avstånd från diktaturens styrelseform.

Händelsen är ännu så färsk i minnet att pressdebatten kring densamma icke behöver återupptas här. Det bör dock erinras om att undertecknarnas inlägg blev i hög grad avslöjande. Ingen av dem försökte över huvud att redovisade motiven och argumentens för en samfällt politisk aktion visat sig så svaga och förvirrade, så ologiska och motsägelsefulla när de framstod där avklädda i all sin enkla nakenhet. Beteckande är de frågor som dr Margit Abenius i Dagens Nyheter ställde till fyra av henne särskilt beundrade författare bland undertecknarna. Endast en av de fyra, Jan Fridegård, framträdde med ett svar, årligt och rakt på sak. De tre övriga föredrar såvitt jag vet ännu att tiga. Karl Vennberg yttrade visserligen i Aftonbladet (9/11 1947) att han skulle ha besvarat frågorna om de hade publicerats i en annan namngiven tidning, men nu föredrog han att ta ställning till saken i ett privatbrev till dr Abenius. Men eftersom ett offentligt ställningstagande var efterlyst, kan allmänheten knappast vara tillfredsställd med ett privatbrev. Författarföreningens ordförande, Fredrik Ström, avlöjde vid samma tillfälle blankt och bryskt att ingå på spörsmålet. Och Artur Lundkvist lyckades sprida löjets skimmer över hela aktionen när han yttrade att han skrivit under adressen av den orsaken att "den icke innebar någonting alls. Den var ju hållen i ganska allmänna fraser och innebar icke något politiskt ställningstagande."

För övrigt angavs på olika håll Amerikas behandling av negrerna såsom ett självklart motiv för avsändande av en hyllning till Sovjet. Logiken är kristallklar och oemotsaglig: När Andersson här sig illa åt, så skyndar jag mig att förfalta en hyllningsadress till Pettersson — utan hänsyn till vad denne Pettersson möjligen kan ha på sitt samvete.

Ryssadressen, som t. o. m. av redaktören för BLM, där många av undertecknarna är framstående medarbetare, betecknades som "till ytterlighet genant", var således sett från vår egen horisont ett närmast sorgulistigt internezzo ur svenskt kulturliv. Men vi skall inte underskatta allvaret i det faktum att Sovjetrysland till det ytterste utnyttjade adressens propagandavärde. Det har således bl. a. förekommit utsändningar från ryskkontrollerade tyska radiostationer där den framställs som en sympatiförklaring till Sovjetregimen från hela den svenska kulturelten, som därvid skulle ha svenska folkets stora massa bakom sig! En dylik utsändning från Leipzigradion relaterar t. ex. i Handelstidningen (19/12 1947).

Nu förhåll det sig så att bland namnen på adressen befann sig styrelsemajoriteten inom Författarföreningen, så av dess tolv medlemmar, därbland ordföranden och vice ordföranden, och detta faktum gav även adressens tilltänkte anledning att göra sig till av föreningen vore dirigerad av kommunistsympatisörer. Men de svenska författarnas organisation har för närvarande icke mindre än 418 medlemmar; de 33 på ryssadressen utgör alltså knappa 8 procent av hela medlemsantalet. En offentlig förklaring från föreningen om att ryssadressen icke vederbörande författares enskilda angelägenhet, med vilken vår förening som sådan icke hade något att skaffa, skulle ha varit klargörande och upplysande.

Bras efter revolutionsjubileet sökte Sovjetrysslands ambassadör i Stockholm genom en framställning till UD förhinda en svensk och en norsk författare att upptråda i ett svenskt radioprogram som behandlade detta jubileum. Här förelåg alltså ett klart parallellfall till Hitlerregimens upprepade försök under kriget att undertrycka svensk yttrandefrihet, och eftersom en av de åsyftade talarna är medlem av Sveriges författarförening, så undertecknad upp saken vid höstmötet med föreningen den 28 november.

Jag utgick ifrån att vår förening ville vara trogen traditionen från 1940 års protestmöte. Hur förslaget hårom upptogs på mötet framgår av ett — givetvis av styrelsen auktoriserat — referat ur Medlemsblad för Sveriges Författareförening för den 12 januari 1948:

"Ordet begärdes därefter av Vilhelm Moberg, som frågade styrelsen om den författat något eller lämnade företaga något med anledning av vissa påtryckningar från främmande stat i avsikt att hindra medlemmar av föreningen att hålla det fria anförande i radio. Frågan var, enligt vad talaren under den följande debatten upplyste, föranledd av att föreställningar gjorts från ryska legationen hos utrikesdepartementet i syfte att förmå Radiotjänst att inhibera en utsändning av det tal som skulle hållas av Eyvind Johnson i samband med firandet av 30-årsminnet av ryska revolutionen.

Vice ordföranden gommåde på styrelsens vägnar att den ej ansåg sig ha anledning att blanda sig i föreningsmedlemmarnas enskilda angelägenheter."

Härtill skall endast fogas upplysningen att samtliga nio deltagare i debatten utom en anslöt sig till utlåtandet från styrelsen. Här förkom alltså endast en interpellation, och när hr Henry Peter Matthis nyss vid olika tundtråder i pressen upplyste att höstmötet bealöt att föreningen icke skall göra politiska uttalanden i någon riktning, så bör om detta begagnas det uttryck vi i regel använder om sanningens motsats. Endast frågor på föredragslingslistan kunde avgöras vid detta möte.

Första meningen i första paragrafen i Författarföreningens stadgar lyder: "Föreningens ändamål är att verka för tillvaratagandet av svenska författares ideella och ekonomiska intressen." När nu ett försök till inträng i en medlems yttrandefrihet tas upp förklarar på styrelsens vägnar vice ordföranden, hr Arnold Ljungdal: "Sveriges författarföreningsstyrelse anser sig icke ha någon anledning att blanda sig i medlemmarnas enskilda angelägenheter." Vad åsyftas i stadgarnas uttryck "ideella intressen" om icke i första hand författarnas yttrandefrihet, ordets frihet? Skulle dessa intressen numera ha reducerats till varje medlems privatangelägenhet, som föreningen saknar intresse för?

Detta styrelsens uttalande står alltså i uppenbar motsättning till första paragrafen i Författarföreningens stadgar.

Det ovärderliga utbytet av debatten den 28 november är detta hr Ljungdals klargörande besked om styrelsemajoritetens hållning. För nu vet vi alltså beskedet. Nu vet vi också varför styrelsen hållit sig passiv inför övergreppen mot våra tjeckiska kolleger: När intresset icke väcker till för de egna medlemmarna kan man icke vänta sig att det kan uträckas till kollegerna i andra länder. "Sveriges författarförening är ej ett organ för politiska aktioner", har hr Ljungdal i dagarna förklarat. Vad var då Francokommitténs och protestmötet 1940 för något? Är det kanske bara så att majoritet tyvärr icke för närvarande kan erhållas inom föreningen för de politiska aktioner som styrelsen skulle anse önskvärda?

Frågan har ställts: Var står Sveriges författare i dag i kampen mellan demokrati och diktatur? På vilken linje styrelsemajoriteten inom författarnas organisation befinner sig har här klargjorts: Den är okunnig om existensen av svenska diktaturregimer än Francos och är alltså oförmögen att bekämpa någon annan diktatur än Stalinväldets. Den linje högst tillfredsställande är sovjetryssk synpunkt, men frågan är om de svenska författarna i stort sett saknades på ryssadressen — att besvara frågan här ovan. Delar de den av styrelsen — i strid med stadgarnas bokstav och anda — uttryckta meningen att frågan om det fria ordet är utesluitande en privatsak, som deras sammanslutning icke bör blanda sig uti?

SVENSKA HANDELSBANKEN
betalar utdelning för 1947 med
kr. 9:— per stamaktie mot
kupong nr 80 och
kr. 4:50 per preferensaktie
mot kupong nr 5.

Riksdagssammanträden.

Lördagen den 13 mars 1948.

Första Kammaren kl. 2 e. m.
Andra Kammaren kl. 2 e. m.

Ni minns Fanny i Gasljus

Lär nu känna hennes "syster"
Lottie Heape
i en lika fängslande roman
av samme författare
MICHAEL SADLEIR
SOLNEDGÅNG I MOLL
13: 50, inb. 17: 50
BONNIERS

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.